

www.bayaz.net
www.savad.net

سواد و بیاض دریچه‌ای نو به روزگار کهن

• ناصر گل‌باز

طراح و مجری بانک اطلاعات نسخه‌های خطی ایران

سال گذشته است. در این روش به دلیل سهولت ارتباط و رایگان بودن فضا و امکان آرشیو تمام مبادلات علمی و همین‌طور دوسویه یا چند سویه بودن آن و امکان دیده شدن تمام نظرات حول یک مسأله، تمامی شرایط یک کار علمی گروهی را فراهم آورده است. امکان به چالش گذاشتن مطلبی علمی در برابر دیدگاه و نظر صاحب‌نظران و دوستداران آن، امکان انتقال میزان پیشرفت یک کار تحقیقاتی و علمی در یک زمینه مشترک برای جلوگیری از کارهای موازی و دوباره کاری، امکان نظرخواهی و جمع‌بندی نظراتی موجود به دلیل حفظ آرشیو و قابل رویت بودن نقد و بررسی نظردهندگان که همگی از ویژگی‌های

وبلاگ بیاض آقای «غلامی جلیسه» است که دریچه‌ای نو به روزگار کهن باز کرده است. جوانی از نسل جدید علاقه‌مندان به حوزه متون و حفظ میراث با درک اهمیت امر اطلاع‌رسانی و اشتیاق به جمع‌آوری و طبقه‌بندی این اطلاعات فضایی مناسب ایجاد کرده است به نام وبلاگ بیاض که مجموعه‌ای ارزشمند و گلچین شده از اطلاعات حوزه متون و کتاب‌شناسی است. وبلاگ سواد نیز حاصل زحمات ایشان است و فضای مناسبی برای دست‌اندرکاران این حوزه که کارهای خود را در آن ارائه کنند و یا به بحث و بررسی آثار ارائه شده دیگران در این حوزه بپردازند.

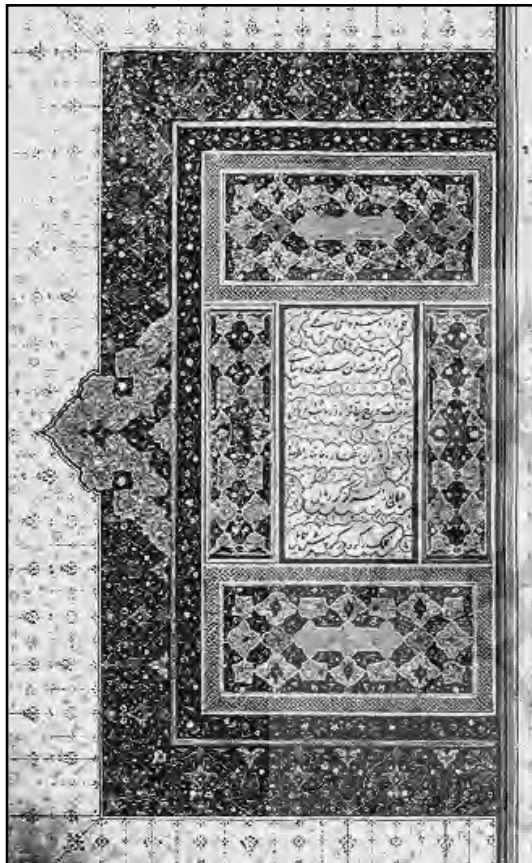
از ویژگی‌های وبلاگ بیاض می‌توان به تفکیک موضوعی

www.bayaz.net
www.savad.net

با تحول اطلاع‌رسانی در حوزه‌های گوناگون این تحول مدت زمانی است که به حوزه نسخه‌های خطی رسیده است. روزگاری برای آگاهی از چاپ کتاب جدیدی یا تصحیح یک نسخه قدیمی اعلان چاپ می‌کردند و به در و دیوار مسیر عبور رهگذران می‌زدند یا در نشریات و مجلات علمی اعلامیه چاپ می‌کردند که این روش هنوز هم ادامه دارد. برای تبادل اطلاعات بین دوستداران نسخه‌های کهن و سؤال و جواب در مورد پیشینه یک نسخه اگر مراجعه حضوری امکان نداشت فقط نامه بود و این اواخر تلگراف. با پیشرفت وسائل ارتباط جمعی تلفن و دورنگار نیز به این ارتباطات افزوده شد، ولی یک نکته در این گونه وسائل مشترک

است و آن عدم امکان دسترسی در تمام ساعات شبانه روز به این وسائل است. اگر چه هر کدام از این وسائل ممکن است ارتباطی ایجاد کنند، ولی نگهداری آرشیوی از ارتباطات گذشته و دسترسی در تمام ساعات شبانه روز و از طرفی ارتباط دوسویه و ماندگار و حتی چند سویه در یک آن امکان‌پذیر نیست.

اما وبلاگ تحولی شگرف در تحقیقات و تولید علم ایجاد کرده است. پدیده‌ای به نام وبلاگ‌نویسی که در بین فارسی‌زبانان به دلیل محدودیت و مشکلات موجود در حوزه اطلاع‌رسانی بیشتر رنگ ادبیات و سیاست به خود گرفته است. در ایران رشد کمی باور نکردنی و فوق‌العاده‌ای داشته است. رتبه چهارم وبلاگ‌نویسی در جهان نشانگر این رشد طی سه

مطالب اشاره کرد موضوعاتی چون:

کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی، تازه‌های فهرس‌های فهرس‌های خطی، بزرگان وادی مخطوطات، فهرست‌های خطی، معرفی کتابخانه، معرفی سایت، معرفی کتاب، معرفی مجله، خبر و گزارش و آزاد، که هر یک دارای عنوان‌های فرعی است.

کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی

۱. نسخه‌ای در فضیلت امیر المؤمنین علی علیه السلام
۲. تک‌نگاری‌های ارث زنان
۳. کمی به من فرصت بدهی (کتاب‌شناسی علامه شرف‌الدین)
۴. کتاب‌شناسی فهرس‌های خطی موسیقی
۵. معرفی رساله الشرفیة فی النسب التالیفیه و نسخه خطی نفیسی از واتیکان
۶. مأخذشناسی علامه عبدالحسین شرف‌الدین
۷. اصفهان قتلگاه مخطوطات
۸. صفی‌الدین ارموی
۹. نسخه‌ای در باب تراجم

تازه‌های فهرس‌های خطی

۱. تازه‌های فهرس‌های خطی سایت آمازون
۲. فهرست دست‌نوشته‌های آثار خواجه نصیر در کتابخانه مرعشی (ره)
۳. نگاهی به نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی ساری و تنکابن
۴. فهرستی از پاکستان
۵. فهرس مخطوطات مکتبه الاحقاف
۶. کتابخانه امام یحیی بن حسین الهادی در صعده یمن
۷. نسخه‌های خطی فارسی پراگ
۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرعشی جلد ۳۲
۹. چاپ سنگی و فهرستی نو
۱۰. فهرستی از ترکمنستان
۱۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه میرزا محمد کاظمینی

۱۴. فهرستگان نسخه‌های خطی ترجمه‌های فارسی قرآن کریم
۱۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه صدوقی یزد و فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیاء میراث اسلامی

بزرگان وادی مخطوطات

۱. مجلس ترجمه استاد علی‌اکبر غفاری
۲. یادمان استاد علی‌اکبر غفاری
۳. یاد یاران
۴. تصویر یک کاتب
۵. احیای بزرگ

فهرست‌های خطی

۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه ملک فیصل

۱۲. فهرست کتابخانه مؤسسه امام صادق علیه السلام
۱۳. جلد ششم فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیاء میراث اسلامی

۲. نسخه‌های خطی قرآن هتل عباسی
۳. کتابخانه وزارت اوقاف و امور دینی الجزائر

معرفی کتابخانه

۱. کتابخانه روضة الحیدریة (صحن الشریف)
۲. مؤسسه کاشف الغطاء العامة (العراق - النجف)
۳. دائرة المخطوطات و الوثائق وزارة التراث و الثقافة سلطنة عمان
۴. مغول آتش زد، امریکا سرقت کرد

معرفی سایت

۱. بانک اطلاعات نسخ خطی کتابخانه‌های هند و پاکستان
۲. یوسف زیدان
۳. سواد: اولین وبلاگ گروهی در عرصه متون کهن
۴. مجمع ملک الفهد لطباعة المصحف الشریف
۵. بانک اطلاعات نسخ خطی پزشکی
۶. معرفی سایت مرکز المخطوطات و التراث و الوثائق
۷. الجامعة الاسلامیة بالمدينة المنورة
۸. مکتبات جامعة ملک فیصل
۹. الهيئة العامة لدارالکتب و الوثائق القومیة
۱۰. پرسش‌ها و پاسخ‌های اینترنتی در حوزه نسخ خطی
۱۱. شبکه المخطوطات العربیة

معرفی کتاب

۱. پژوهش درباره میرفندرسکی
۲. زندگی‌نامه عباس اقبال آشتیانی
۳. استفاده از ابزارهای هنری در معرفی میراث مکتوب
۴. کتابی در حوزه مهرشناسی
۵. چاپ کتاب‌شناسی توصیفی فهرست نسخه‌های خطی پاکستان و بنگلادش
۶. میراث حوزه اصفهان (دفتر اول)
۷. نسخه پژوهی (دفتر یکم)
۸. میراث حدیث شیعه دفتر دوازدهم

۵. میراث شهاب
۶. آئینه میراث (۵۲)
۷. شماره جدید مجله تراثنا
۸. انتشار شماره جدید آئینه میراث

خبر و گزارش

۱. دومین نشست انجمن پژوهش‌های نسخ خطی
۲. سی و چهارمین نشست علمی پژوهشی و نقد و بررسی کتاب

۳. اولین نشست «انجمن پژوهش‌های نسخ خطی» در قم
۴. اولین نشست انجمن پژوهش‌های نسخ خطی
۵. نشست بررسی چالش‌های فهرست‌نگاری نسخ خطی
۶. نشست علمی پژوهشی پیرامون علامه مجلسی
۷. بخش مستقیم میراث مکتوب
۸. عرض تسلیت به دوست گرامی‌ام
۹. در گذشت مصححی گراندقدر
۱۰. تلویزیون و نسخ خطی
۱۱. تسلیت
۱۲. یا من اسمہ دواء و ذکره شفاء
۱۳. کنگره میرزا محمدحسن آشتیانی
۱۴. قم نقطه اوج حفظ میراث مکتوب
۱۵. نظری بر وضعیت نسخ خطی همدان
۱۶. تازه‌های مخطوطات
۱۷. تازه‌های مخطوطات
۱۸. همایش صفی‌الدین ارموی

آزاد

۱. سفر همدان
۲. ما زیاران چشم یاری داشتیم
۳. یک تشکر

برنامه‌های سال آتی

- تکمیل کتابخانه بیاض، شامل بخش‌های مختلف کتاب‌شناسی، فهرس نسخ خطی، تراجم
- تکمیل آلبوم عکس بیاض، این آلبوم بزودی تاریخچه مصور فعالان عرصه نسخ خطی ایران خواهد گردید.
- راه‌اندازی بانک اطلاعات کتابخانه‌ها و سایت‌های نسخ

معرفی مجله

۱. نسخ خطی در آئینه مجلات
۲. شماره جدید مجله میراث شهاب
۳. شماره بیست و ششم مجله آئینه میراث منتشر شد
۴. میراث شهاب ۳۷

خطی ایران و جهان

یا کژتابی در آن بوده گوشزد کرده‌اند.

با توجه به اینکه یک سال بیشتر از آغاز به کار این وبلاگ نمی‌گذرد، ولی حجم اطلاعات و تنوع آن‌ها موجب استقبال علاقه‌مندان و دست‌اندرکاران این حوزه شده است و قریب ۴۰۰۰ بازدیدکننده بصورت ماهانه گواهی این اقبال است اطلاعاتی که برای یافتن هر یک از آن‌ها ساعت‌ها وقت هزینه شده و به شکل زیبایی قابل دسترسی شده است، فراموش نکنیم که این حجم از اطلاعات بدون هیچ هزینه‌ای در بهترین شکل و بصورت طبقه‌بندی شده موضوعی و زمانی در فایل‌های مختلف ارائه می‌شود در روزگاری که انتقال برخی اطلاعات در حوزه نسخ خطی بسیار دشوار و با بی‌مهری صورت می‌گیرد. این جوان دانشور و دانش دوست جناب «غلامی جلیسه» این امکان را ایجاد کرده‌اند و با هزینه شخصی مدت یک سال است که پرکار و پرتلاش هر روز اطلاعات جدیدی به این مجموعه ارزشمند می‌افزایند. حال آنکه بسیاری از وب سایت‌های مراکز فرهنگی به اولین اطلاعات داده شده بسنده کرده‌اند و مدت‌های مدیدی است که اطلاعات سایت آن‌ها به‌روز نشده است.

نگهداری آرشیو منظم با تفکیک ماهانه

حفظ آرشیو مقالات و اخبار موجب خواهد شد که مقالات در صورت مراجعه قابل دسترس بوده و بتوان بعد از گذشت تاریخ درج آن در مقالات دیگر به آن استناد کرد. از آنجا که مطالبی که در وب منتشر می‌شوند کمتر بصورت چاپی هم منتشر می‌شوند. اگر در آرشیو قرار گیرند، مانند آرشیو موجود در بیاض و اطمینان از عدم حذف آن وجود داشته باشد می‌توان بصورت مشترک از این آرشیو و کتابخانه استفاده کرد و به آن استناد کرد.

به روز رسانی و افزایش اطلاعات:

به روزرسانی این وبلاگ بسیار مثال زدنی است و نشان از پشتکار و پیگیری آقای غلامی جلیسه است که امیدواریم این اشتیاق و تلاش روزافزون باشد و از گزند خستگی و مشکلات روزمره در امان.

بخش لینک‌های روزانه

این بخش قریب ۵۰۰ لینک یا امکان دسترسی را فراهم می‌سازد و موجب می‌شود که مراجعه‌کننده این وبلاگ خود را در میان آثار گروهی از فهرست‌نگاران، مصححان، تهیه‌کنندگان بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی و اساتید و شاگردان و علاقه‌مندان متون کهن از تمام نقاط دنیا ببیند. مجموعه‌ای که فراهم آمده تا آثار بوجود آمده در این حوزه نخست به اطلاع دست‌اندرکاران این بخش برسد و در مرحله بعد که بخش مهم‌تر و البته مهجورتر آن است بخش نقد و نظردهی در مورد این اطلاعات است که می‌تواند با عنایت بیشتر دوستداران میراث مکتوب موجب غنا بخشیدن به تحقیقات و آثار موجود شود. اگر یافته‌ای نو هست در طبق اخلاص گذاشته شده و از دوستان نیز چشم یاری داشته‌اند که چیزی بر این نویافته بیفزایند یا اگر کاستی در آن هست یادآور شوند و نویسنده یا محقق را راهنمایی کنند. نداشتن رونق بازار نقد و بررسی اما آفت همه زمینه‌های علمی تحقیقاتی این مرز و بوم است و از همین بی‌رونقی بخش نقد و بررسی است که آثار تألیفی کمتر محک می‌خورند و به همین میزان از کیفیت شایسته متون کهن کمتر برخوردار هستند. «وبلاگ بیاض» اما جایی است برای نقدهای صمیمانه بدون هیچ بازتاب و سوء تعبیر فقط از سر اخلاص و توجه به صاحب اثر تا مقاله بهتری از آب درآید و صاحب مقاله هم خشنود از این که اساتید و کارشناسان این حوزه نتیجه تلاش او را دیده‌اند و اگر کاستی

کار تخصصی در حوزه نسخ خطی

محوریت نسخه‌های خطی در این وبلاگ یکی دیگر از ویژگی‌های آن است در مقایسه با سایر سایت‌ها و وبلاگ‌ها که بصورت حاشیه‌ای به نسخ خطی می‌پردازند. اطلاع‌رسانی نسخ خطی، فهرست‌های تازه چاپ، معرفی کتابخانه‌های حاوی نسخ خطی و سایت‌های مربوط به نسخ خطی محورهای اصلی مطالب بیاض هستند و رعایت این محدوده موجب کاربرد بیشتر آن شده است.

با بررسی فعالیت یکساله «وبلاگ بیاض» به نظر می‌رسد راه پر فراز و نشیب اطلاع‌رسانی در این حوزه را که استاد ایرج افشار در پاره‌های ایران‌شناسی انجام می‌دهند، در حیطه دنیای مجازی اطلاعات بوسیله آقای غلامی جلیسه در حال انجام است. هنگامی که کتاب سواد و بیاض سفر استاد ایرج افشار که دستاورد سفرهای مختلف ایشان به مراکز فرهنگی و علمی جهان بود، در سال ۱۳۴۴ به چاپ رسید، گویی بذری بود که پس از ۴۰ سال حاصل ارزشمندی مانند وبلاگ سواد و بیاض آقای غلامی جلیسه داشت و چه بسیار از این بذرها که استاد افشار افشاند و چه راه‌های ناهموار که یک تنه هموار کرد تا شاگردانش از دانش و منش این شیرمرد وادی دانش بیاموزند که بذول باشند و خدوم بی‌هیچ انتظار سیاسی‌هم.